

Aleksandrs Antoņenko: "Opermūzika ir ļoti sarežģīta pasaule!"

Una Griškeviča

Šī vasara klasiskās un opermūzikas cienītājiem bija īpaša, jo ar vairākiem koncertiem Latvijā viesojās izcilais tenors un par pasaules opernamu zvaigzni dēvētais dziedātājs Aleksandrs Antoņenko – viņu dzirdējām gan Rīgas festivālā, gan Siguldas Opermūzikas svētku gala koncertā. Savukārt 16. un 18. septembrī kopā ar leģendāro operdziedātāju Jeļenu Obrazcovu mūziķis atkal izdzīvos Hermaņa kaislības operā "Pīķa dāma". Tagad Aleksandrs bauda klausītāju atzinību un mīlestību, taču viņa ceļš uz karjeru nav bijis rozēm kaisīts, un ne vienmēr kritiķi viņam veltījuši tikai komplimentus...

Una Griškeviča: Kādēļ nolēmāt piedalīties Siguldas Opermūzikas svētkos?

Aleksandrs Antoņenko: Šogad Opermūzikas svētkiem aprit divdesmit gadu. Kalna kungs man zvanija un piedāvāja piedalīties. Es tā iedomājos: divdesmit gadu – tas ir nopietni! Tādēļ piekritu uzstāties un vēl "ievilku" lielisku soprānu – Rafaellu Andželeti. Tagad palasīju komentārus internetā pie raksta par Opermūzikas svētkiem un nodomāju: ārprieks, cik mums ir ļauni cilvēki. Nu, piemēram: "Vai tad Andželeti ir kāda zvaigzne?" Šogad Romas Karakallu termās Andželeti kopā ar maestro Rikardo Muti dzied vienu no grūtākajām lomām, kāda vispār ir uzrakstīta soprānam – Odabellu "Atilā". Speciāli no turienes viņa lido uz šejieni, lai uzstātos Opermūzikas svētkos. Viņa šodien ir visizcilākā zvaigzne, kura savu statusu panākusi ar smagu darbu un ļoti kvalitatīvu dziedāšanu.

UG: Komentāri jau vispār ir īpaša tēma...

AA: Ziniet, man reizēm ienāk prātā doma, ka būtu nepieciešams kāds interneta psihiatrs. (*smejas*) Es gan sev garastāvokli ar komentāru lasīšanu nebojāju kopš 2008. gada, kad Rikardo Muti mani pirms "Otello" pirmizrādes pabrīdināja, ka nākamajā dienā būs sliktā kritika, gan piebilstot – svarīgākais ir tas, ko es par tevi domāju. Manuprāt, tas, ko domā Rikardo Muti, ir zelta vērts un īstenībā visdārgākais, kas var būt, nekā tas, ko raksta komentāros vai kritiķi.

UG: Ceru, ka jūs sev nervus, lasot kritikas, nebojājat?

AA: Nu, viena Latvijas kritiķe par manu "Otello" izpildījumu Latvijas Nacionālajā operā rakstīja: "Vietām balss plūdumā varēja vēlēties vairāk atbrīvotības augšējo rezonatoru virzienā, izvairoties no žokļa pieturēšanas, kas negatīvi ietekmē skaņveidi." (Lauma Mellēna "Kur palikusi mīlestība? [Recenzija par Otello koncertuzvedumu LNO], "NRA", 2010. gada 17. marts). Ziniet, dažkārt man, lasot kritikas,

tiesām gribas izsaukt "ātros", lai kritiķim iešpricē baldriānus vai ielej simt gramu, lai cilvēks nomierinās! Jo – jau sen ir pierādīts, ka rezonatori neeksistē. Tā ir veca skola un joprojām pedagogi tā māca, bet īstenībā skaņas plūsma ir atkarīga tikai no balss saišu darbības. Vācieši to ir pierādījuši laboratoriski: viņi ar silikonu pildīja dziedātājam blakusdobumus, un secināja, ka skaņa mainās, jo mainās iekšējā akustika. Bet skaņas kvalitāti tas nemaina. Tāpēc es gribu tai kritiķei, kura rakstīja par augšējiem un apakšējiem rezonatoriem, pateikt – tie vienkārši neeksistē! Viņai to neteicu, bet viņas draudzenei gan – ka man vienkārši par to sanāca smieklis. (*smaida*)

UG: Un tomēr man šķiet, ka jūs Latvijā joprojām esat mīlēts dziedātājs...

AA: Man liekas, ka jā. (*smaida*) Lai gan pēc pagājušā gada koncerta "Krievu romantika" daži komentāri bija ļoti interesanti: daži cilvēki bija uzrakstījuši, ka krievi mūs grib ietekmēt arī caur kultūru, krievu dziesmām, krievu kultūru. (*klusē*) Jūs jautājāt par to, vai jūtos mīlēts... Jā – par spīti komentāram, kas bija pie raksta par manu debiju *La Scala*, sak, kāpēc man jāzina, ko šis krievs tur kaut ko dara? Tur bija vesela virkne manu aizstāvju, kas rakstīja, ka esmu lielisks cilvēks, lielāks Latvijas patriots nekā paši latvieši. Tas bija patīkami! Tas, ka esmu no Latvijas, programmā vienmēr tiek ierakstīts aiz mana vārda.

UG: Kā jūs uztver kolēģi no citām valstīm un vai viņi ir informēti par to, kas notiek Latvijā?

AA: Protams, viņi taču pazīst Elinu Garanču, kura ir vispopulārākā Latvijas pārstāve, un tikai pēc tam nāk Mariss Jansons, un tad visi pārējie – Inga Kalna, Maija Kovaļevska, Kristīne Opolais... Ja vēl gadītos, ka divi latviešu mākslinieki dzied kopā vienā izrādē Ņujorkas *Metropolitan*...

UG: Kādi jums pašam ir kvalitātes kritēriji?

AA: Man reiz pēc "Zemnieka goda" izrādes Romā *Santa Cecilia* direktors Mauro Bukarelli jautāja, kāpēc es sev netaisot *public relation*. Atbildēju: pietiek jau ar to, ka esmu labi pazīstams starp labākajiem pasaules diriģentiem, jo viņi man zvana un aicina strādāt. Nezināju, ka par mani tā runā, bet vislabāko vērtējumu saņēmu no diriģenta Antonio Papano, kurš no Londonas bija atbraucis paklausīties, kā dziedu "Otello". Pēc tam viņš teica: tas nav tenors, tas ir mūziķis! Tas ir vislielākais kompliments, kādu esmu saņēmis. Ja izcili diriģenti saka, ka neesmu tenors, bet mūziķis, domāju – tas ir kvalitātes kritērijs.

UG: Bet kas ir jūsu bargākais kritiķis?

AA: Mans bargākais kritiķis esmu es pats. No ārpuses tā noteikti ir mana pedagoge Margarita Gruzdeva un mana aģente no *Hollaender-Calix* aģentūras. Tie ir cilvēki, kuros es ieklausos un kuru viedokli ņemu vērā.

UG: Šķiet, par uzmanības trūkumu arī citur pasaulē nevarat sūdzēties.

AA: Ņujorkā ir tā: kad eju pa ielu, cilvēki pienāk un aprunājas... Vienreiz tas ir ļoti patīkami, divreiz – arī, bet trešajā un ceturtajā reizē tas jau nedaudz krīt uz nerviem. (*smejas*) Visforšākā publika?

Ar Anju Harterosu Dž. Verdi operā "Otello", 2012

MANS BARGĀKAIS KRITĪKIS ESMU ES PATS

UG: Un kāds būs nākamais pagrieziena?

AA: Man pagriezieni ir beigušies: no Mocarta esmu atteicies, no "vieglajiem" krievu komponistiem arī. Jāiet uz priekšu! Kad man prasa, ko gribu dziedāt, saku – gribu mūsu pašu Saksijas grāfu Moricu nodziedāt "Adriānā Lekuvrērā" – jā, jā, to pašu Kurzemes Moricu. To nemaz tik daudzi nezina, bet es zinu! (*smejas*) Kad lasu partitūru, redzu, ka pieminēta Mītava un domāju: kāpēc pieminēta Jelgava? Skatos, Morics – Francijas armijas komandieris. Saliekot kopā un pajautājot pārīs cilvēkiem, sapratu – jā, tas ir mūsu Morics! Puzzle tā smuki saliekas kopā.

UG: Kas jūsu karjerā bijis noteicošais – likumsakarības vai nejaušības?

AA: Sākumā bija ļoti daudz nejaušību – tas bija laikā, kad sākās mana starptautiskā karjera. 2003. gadā aizbraucu uz pirmo noklausīšanos ārzemēs, gluži vienkārši būdams slims. Vīnes Tautas teātri nevarēju padziedāt, nodziedāju Alfrēda

"Otello" Londonā, 2012

Laikam Zviedrijas Karaliskajā operā. Kad mēs ar Inesi Galanti tur dziedājām "Manonu Lesko", aplausi bija tādi, ka šķita – vai tiešām esam Zviedrijā?! Savukārt tagad, kad *La Scala* dziedāju pēdējo izrādi, itāļu publika atgādināja karstasinīgos zviedrus. Acimredzot tā ir kaut kāda enerģētika. Savukārt Rīgā ar publiku ir tā, ka parasti viens otru kušina, trīsreiz aplaudē, un – pietiek, lai tikai lepns nepaliek. Man tas šausmīgi krīt uz nerviem. Samsons Izjumovs nodzied pilnīgi fantastiski, un publika tā: plakš, plakš, plakš... Vai nu skatītāji drusku par daudz pārēdušies un izlepuši, ka nesaprot, kas te notiek?

UG: Tiesa gan, *Lucia di Lammermoor* pirmizrādē publika sarīkoja ovācijas piecpadsmit minūšu garumā.

AA: Nu, tas bija tāpēc, ka dziedāja Marina Rebeka... (*smaida*)

UG: Vēl tikai pietrūka jūsu...

AA: Nē, nē, tas nav manai balsij. Edgardo sen jau vairs nav mana loma. Es tik augstos stāvos nedzīvoju.

UG: Jūs "braucat" pa muzikālo ceļu un mērķtiecīgi mēģināt pagriezt vienā vai otrā virzienā.

AA: Tas ceļš pamazām kaut kā ir izveidojies: dziedu nopietnākās lomas, kas rakstītas tenoram – Otello, Hermanis, nedaudz vieglāks repertuārs ir Verdi *Rekviēms*, Džonsons "Meitenē no Rietumiem", Kavaradosi, "Manona Lesko".

āriju, ko arī nedabūju līdz galam – nodziedāju rečitātīvu un pirmo pantu. Aģents noklausījās un teica – tev būs jābrauc vēlreiz, jo neko nevar saprast un tā tālāk. Taču tajā pašā dienā Egils Siliņš no pianista Māra Skujas dabūja zināt, ka esmu Vīnē, un piezvanīja savai aģentei. Mani sameklēja Vīnes Tautas operā un paziņoja, ka jābrauc ar tādu un tādu tramvaju uz Grincingera aleju 46. Nerunāju ne vāciski, arī angļiski isti ne; mani tur gaidīja krieviski runājošs bulgāru pianists, lai pārtulkotu sarunu. Joprojām būdams slims, šoreiz dziedāju Rūdolfā āriju, un Lana Holendera sieva ar dēlu, kuri ir mani aģenti līdz pat šai dienai, noklausījās un teica: ja jūs šādi dziedat, būdams slims, tad mēs uzreiz ar jums parakstām līgumu! (*domā*) Un tā noteikti ir nejaušība.

UG: Taču jūsu profesijā noteikti tikpat liela loma ir mērķtiecībai.

AA: Teikšu tā, ka dažkārt virzos pilnīgi intuitīvi. Man bija ielānots koncerts Neretas baznīcā kopā ar ērģelnieku Tāivaldi Deksnī. Bija paredzama prominenta publika, viņi pat speciāli noīrēja autobusu. Varat iedomāties – mēs no Dubultu baznīcas pat aizņēmāmies elektriskās klavieres! (*smejas*) Un pēkšņi Vīnes Valsts operā brūk "Piķa dāmas" pirmizrādē! Holenders zvana savai sievai: kur ir Antoņenko?! Bet Antoņenko ir koncerts Neretā... Ians Holenders ir tāda līmeņa cilvēks, ka saka – es piezvanīšu Latvijas prezidentei

Ar Rikardo Muti un Krasimiru Stojanovu Kārnegija zālē, 2011

(Vairai Viķei-Freibergai – *U. G.*) un teikšu: kas tie par murgiem, kas tas par bezmaksas koncertu, laidiet viņu vaļā! Taču es pateicu: nē, braukšu dziedāt uz Neretu! Kad aizbraucām uz Neretu, tur salūza ērģeles... Tālivaldis labošanai izmantoja drēbju pakaramā detaļu. Neatceros, cik klausītāju bija baznīcā, taču pēc tam viņi teica: mēs nezinajam, ka mums ir tik labas ērģeles... Bija baigi forši! “Piķa dāmu” nodziedāju pēc tam, un ielika mani arī viesizrādēs uz Japānu, kur netiku, jo man bija citi ligumi. Tā tas notiek.

UG: Droši vien jaunas lomas apgūšana zināmā mērā ir risks.

AA: Ja kādu lomu neesmu dziedājis, cenšos sameklēt ierakstu un paklausīties, vai vismaz uzzināt, kurš to ir dziedājis. Attiecībā uz Domingo jau pirms vairākiem gadiem teicu: visu to, ko Placido ir dziedājis, arī es principā varu nodziedāt, jo mums sakrīt balss tips. Pavaroti bija citas kategorijas dziedātājs – *lirico spinto*.

UG: Nesen BBC bija izveidojis dziedātāju topu, un Placido Domingo, šķiet, ierindojās pirmajā vietā, Pavaroti laikam bija trešajā vietā. Vai šādam dalījumam ir kāda jēga?

AA: Tas ir gaumes jautājums, un – kurš vispār ir vērtējis?! Tas ir ļoti subjektīvi. Domingo ir Domingo, un Pavaroti ir Pavaroti. Bet bija arī Korelli, del Monako, Karūzo... Manuprāt, viņi bija vēl slavenāki un nopietnāki nekā Pavaroti.

UG: Ar ko jūs pats varētu ieiet vēsturē?

AA: Par to absolūti nedomāju, jo man nav nekādas tieksmes ieiet vēsturē. Bija gan viena tāda epizode ar Rikardo Muti. Ir pagājušā gada 15. aprīlis. Ņujorka, Kārnegija zāle, “Otello”. Mēs nodziedam, aplausu laikā Rikardo Muti pagriežas pret mani un saka: “Šodien tu esi iegājis vēsturē.” Ja viņš tā ir pateicis, nu – tad es vēsturē esmu iegājis ar Otello. (*smeida*)

UG: Sarunas sākumā pieminējām Latviju. Vai sekojat līdzi tam, kas te notiek?

AA: Jūs domājat operas skandālu? Redziet, ir lietas, ko nevar nopirkt! Tiešām jāsaka: atvainojiet, bet Andrejs Žagars savā ziņā prot tikt galā ar ārzemniekiem, ar aģentiem, ar direktoriem, un viņš ir izveidojis sakarus tā, ka mūsu opereteātris ir kļuvis par starptautisku opereteātri. Viņš ir izaudzinājis Garanču, Antoņenko, Kovaļevsku, Siliņu. Protams, daudzi savu karjeru sāka jau pirms viņa, to nevar noliegt. Taču viņš tagad pārstāv šo opereteātri un ir izveidojis sakarus, bez kuriem operas pasaulē nekas neiet cauri. Okei, nomainām Žagaru, bet – ko liekam vietā?! Nosauciet man vienu cilvēku, kurš var iet uz Koventgārdenu, uz *Metropolitan*, pie jaunās intendantes Zviedrijas Karaliskajā operā! Pat, ja viņš atstās savu piezīmju grāmatiņu ar telefona numuriem, jaunajam direktoram nāksies veidot pavisam jaunus kontaktus. Un vai viņš būs tikpat labs, kāds bija Andrejs ar savu komandu?

Var runāt par modeli, kā viņš strādā un ko dara. Latvijai ir ļoti lielas ambīcijas, jo kultūras latiņa ir uzcelta ļoti augstu. Un neapšaubāmi – Žagars ir ļoti harismatisks cilvēks. Man ar viņu ir bijuši strīdi un konflikti, nenoliegšu. Bet es šobrīd neredzu nevienu citu, kurš varētu vadīt mūsu opernamu.

UG: Tas vispār izskatījās ļoti dīvaini: puse bija par, puse – pret...

AA: Cilvēki ir dažādi, viedokļi arī. Neslēpšu: ir bijuši laiki, kad biju

prom no teātra un teicu – kamēr Žagars ir direktors, kāju nesperšu teātri! Tie laiki ir pagājuši. Un, runājot par konkursu, kas tika sarīkots, lai izvēlētos piemērotāko direktoru: ja jūs gribējāt atrast cilvēku, kas būtu piemērots šim amatam, vajadzēja rīkot citādu konkursu. Mums Latvijā diemžēl nav iespējams iegūt tādu izglītību, lai cilvēks varētu vadīt šādu starptautisku līmeņa opereteātri. Ir jāzina valodas, ir jābūt izglītotam un kulturālam cilvēkam, taču mūsu valsts vispār nepiedāvā šādu iespēju – lai cilvēks var iet un mācīties. Un vispār – opermūzika ir ļoti sarežģīta pasaule.

UG: Nerunājat par operu – kas jums Latvijā šķiet viskaitinošākais?

AA: Tiešām nesaprotu, kas notiek ar Latvijas ceļiem. Kas te notiek? Ja bija bedre un jūs virsū uzliekat pļeku, un tagad ir nevis bedre, bet uzkalniņš, vai jums liekas, ka ceļš ir salabots?! Tiešām rodas sajūta, ka Krievija jau sen mums ir uzbrukusi un sabombardējusi visus ceļus. Vai – izbraukājusi ar tankiem. Nezinu, vai te kāds pa naktīm staigā ar cirvi un taisa bedres?! (*ironiski smaida*)

UG: Daudz esat braukājis pa Eiropu. Vai ir kāda zeme vai pilsēta, ko saucat par savējo?

AA: Mīļākā valsts man ir Austrija – tur es labi jūtos. Tāpēc, ka tur ir praktiski viss: skaisti kalni, ezeri, meži, tās pašas baravikas, turklāt ļoti daudz. (*smeida*) Un austrieši tās lasa, un pēc tam tirgū ļoti dārgi pārdod.

UG: Kādreiz stāstījāt, ka esat aizrāvis ar kulināriju. Vai tad, kad Austrijā esat salasījis baravikas, pats arī gatavojat sēņu mērci?

AA: Man patīk parastajā variantā: vispirms drusku novārīt, pēc tam sautēt skābajā krējumā. Un pēc tam ēd ar kartupeļiem.

UG: Īsts latviešu paēdiens!

AA: Īstenībā – ukraiņu! (*smeida*) Kādreiz ļoti daudz gatavoju ēst, bet beidzamajā laikā esmu pievērsies metaboliskajai ēšanai un nokritis svarā par 13 kilogramiem. Tāpēc nemaz daudz pats negatavoju, jo izrādās, ka ir daudz gatavas, veselīgas pārtikas – piemēram, mūsu slavenās paniņas, ko nekur citur nevar dabūt.

UG: Mēdz jau gan teikt, ka dziedātājs bez vēderiņa nemaz nav īsts tenors...

AA: Nu, nezinu... Protams, ir vieglāk dziedāt, bet tas nav nepieciešams. Riski? Nedrīkst ātri novājēt. Visas tās diētas ir tādas dīvainas. Piemēram, diēta bez ogļhidrātiem. Protams, cukurs ir vajadzīgs, lai darbotos smadzenes. Ja smadzenes nedarbojas, nevar ne padziedāt, ne parunāt, neko. Kad ir smagi, paņemu kolu, kur ir ļoti daudz cukura, iedzeru un jūtu, kā smadzenes sāk darboties. (*smejas*)

UG: Teicāt, ka diriģenti jūs sauc par mūziķi, bet vai esat arī praktiķis?

AA: Nu dzīve taču nesastāv tikai no dziedāšanas: ir jāēd arī kaut kas. Ja man nepatīk, kā gatavo Ņujorkā, kur ēdienam liek klāt daudz miltu, man vienkāršāk ir aiziet uz veikalu, nopirkt zivis un pašam tās uzcept.

Piemēram, dziedātāja Alise Zinovjeva, kura arī mācījusies pie manas vokālās pedagoģes Mediņskolā un dzied Itālijā, dzīvo netālu no Vičences un uz darbu brauc ar treileri. Viņai tur ir virtuve, divas divvietīgas gultas, televizors, mikroviļņu krāsns un gāzes plītiņa, ledusskapis... Viņa dzīvo savā treilerī, ar to brauc uz darbu, viņai līdzi ir sunītis. Un tad domāju: es arī gribu treileri! Pateicu savai aģentei, un viņa stāsta, ka vēl vairāki dziedātāji tā dzīvo: brauc uz darbu ar autobusu... (*smejas*) Kāpēc ne? Forša un ļoti praktiska lieta!

UG: Esat nodomājis arī sev iegādāties treileri?

AA: Vispirms jānoliek tiesības uz C kategoriju, jo tur ir vairāk nekā trisarpus tonnu. Tad varēšu kā gliemezis visur doties ar savu māju.

UG: Būsiet vasarā atpūties, septembrī Rīgā dziedāsi kopā ar Jeļenu Obrazcovu. Vai tuvākajā laikā mums vēl ir cerība jūs dzirdēt uz LNO skatuves?

AA: Jā, nākamajā ziemā dziedāšu Radamesu. Esmu sarunājis, ka kopā ar mani Rīgā dziedās arī Rafaella Andželeti.

UG: Izklusās lieliski. Maestro Rikardo Muti laikam jums neizdosies atvest?

AA: Nu, viņam honorāru laikam mēs nevarēsim samaksāt. Tad ir jāpārdod vai nu opera, vai vismaz viss orķestris... (*smejas*)